

UNTROS DE CONVERSA AMB

ADA
CASTELLS

Josep Maria Pinto

J.M.P. La traducció anterior d'À *la recherche*, feta per Vidal Alcover, era bastant introbable i els mallorquinismes havien frenat força gent. Pel que fa a la qualitat, ja no hi entro. Hi ha opinions de tot. Jo ja havia traduït algunes coses al meu blog, i Marcel Riera, d'El Cercle de Viena, es va posar en contacte amb mi. Li vaig proposar fer l'obra sencera, però em va dir que publicaven llibres més curts i vam decidir començar pel *Combray*, que és prodigiós en si. Només amb aquest primer llibre ja et pots morir dient que has llegit Proust i si t'agrada o si no.

A.C. Quines dificultats comporta, traduir-lo?

J.M.P. M'agrada tant el text i el conec tant que tots els esculls són salvables. He hagut de prendre decisions prèvies. Defenso molt el localisme de Proust i que els diàlegs semblin realment parlats. Tenia ganes que llisqués sense simplificar res. La qüestió era traduir la complexitat de Proust, però intentant transmetre la seva familiaritat. Ell apel·la molt a la llengua íntima del lector, la llengua mamada, preculta, i alhora tot està dit amb la paraula que cal sense que el llenguatge s'estandarditzi. No ho he fet per salvar la riquesa del català sinó que ho he fet per Proust, perquè aquest llibre no semblés una traducció, cosa que passa massa sovint, perquè el llenguatge es redueix.

A.C. Sort que al món també hi ha bons traductors, encara que no se'ls valori en la justa mesura.

J.M.P. Aquí és un desastre. S'ha de treballar de pressa, perquè tot hom s'ha de guanyar la vida, però qui és imperdonable és l'editor. Surten coses publicades que o bé són uns ineptes o no s'ho han mirat. La distància entre una traducció bona i la resta és impressionant. N'hi podrien haver de mediocres tirant a alt, però no. Les que no són bones són directament nefastes. Això t'ho dic com a lector. Els bons traductors estan valorats i hi ha editorials que els paguen més, però segur que no amb la diferència que hi hauria d'haver.

A.C. De tota manera, la teva incursió en aquest món és mínima.

J.M.P. Sí, he fet poca traducció literària, perquè escric moltes coses de cuina. Des del 1997 redacto els llibres del Ferran Adrià i des del 2001 m'ha tingut *full time*.

A.C. Ets el *negre* de Ferran Adrià? Et convida a El Bulli?

J.M.P. Sí. M'agrada molt. No et puc dir un plat en concret perquè el que més m'agrada és el menú, que és tota l'obra. Jo treballava en una editorial redactant fascicles de música i em van dir que hi havia un cuiner que volia escriure un llibre. De fet, sóc un *negre* blanquejat, perquè ell sempre m'ha reconegut la feina en els crèdits.

A.C. Amb tanta feina a la rereguarda, no t'han entrat ganes d'avançar a primera línia?

J.M.P. Al maig trec, amb *El cercle de Viena*, un llibre de reflexions sobre Pla, Nabokov, Proust... Acabo de signar el contracte. A la primera part hi ha comentaris i, a la segona, és com si ho hagués posat en pràctica. Seria com un manual de terrissaire, en què primer hi ha les instruccions i després les fotos dels càntrirs.

A.C. I quin títol li has posat?

J.M.P. *Combray, de lluny*. És un títol anterior a la traducció. El meu blog ja es diu *Combray* i funciona des del 2004. No es tracta d'una planificació sinó d'una casualitat màgica.

A.C. Realment la teva dèria per Proust et fa tocar moltes tecles diferents. Hi ha qui diu que Proust és una droga. Què li trobes, que t'activa tant?

J.M.P. Proust és molt fascinant. El text de *Combray* l'havia llegit tres vegades i el fet que, en traduir-lo, l'hagi llegit cinc cops més, no ha impedit que hi trobés coses noves. Has de pensar que no et parla un traductor que ha traduït molt i ha entrat en la rutina de l'ofici que és tan lògica, sinó que et parlo d'haver traduït el text que m'agrada més.

A.C. Quins valors li trobes per haver-te convertit en un fan?

J.M.P. La prodigiosa facilitat per a la metàfora i la comparació. Fa descripcions increïbles, de vegades amb només una línia i mitja amb una concessió brutal i el màxim de suggeriments. Devia tenir una capacitat conceptual important per poder fer la introducció, el nus i el desenllaç en pàgines i pàgines que van desfilant segons el pla previst.

A.C. Li devia costar els seus sacrificis ser així.

J.M.P. Fins als 37 anys va ser una persona de vida mundana que escrivia als diaris. A partir d'aquesta edat es va tancar en una habitació insonoritzada per poder escriure. La idea que se n'ha donat és la d'un escriptor obsessionat i malaltís, decadent. No. Ell es va dir que ja havia tastat tot el mundà i havia descobert que no hi ha plaer més gran que el fet que et surtin les coses que has planejat. I això és l'actitud més antidecadent que se m'acut. Ell no és un nostàlgic sinó que fa una reconstrucció constructiva. Recuperar el temps perdut és reviure'l a través de l'art.

A.C. De tota manera, Proust demana un ritme de lectura poc adequat als nostres temps.

J.M.P. Estem acostumats al cinema i aquesta pot ser una bona ocasió per redescobrir el plaer de quan érem lectors adolescents. Als 14 anys jo llegia Agatha Christie i no recordo qui era l'assassí, sinó l'olor de fusta dels despatxos. Es tracta de tornar a saber posar-nos en mans d'un bon autor. A mesura que ens anem fent grans, tot es va simplificant bastant, però jo passo. La literatura no es pot encomanar d'aquesta exigència de les presses. *

Traductor

Josep Maria Pinto, blogaire, traductor i redactor dels llibres de Ferran Adrià, ha aconseguit una proesa: situar el clàssic Marcel Proust en la tercera posició dels més venuts en una llibreria. Encara que, val a dir que és una llibreria literària com La Central. De tota manera, ningú no dubta que atrevir-se amb una nova traducció d'À *la recherche del temps perdut*, si més no amb el *Combray* (Viena), és tota una proesa. Pinto l'ha encarat amb l'entusiasme d'un fan i la diligència d'un detallista.

FOTO:
MIQUEL ANGLARILL

